

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Ключові слова: дипломатія, Україна, гендерний вимір, жінки в дипломатії, російсько-українська війна, європейська інтеграція.

Key words: diplomacy, Ukraine, gender dimension, women in diplomacy, Russian-Ukrainian war, European integration.

Сьогодні гендерний вимір у дипломатії став одним із ключових елементів сучасної міжнародної політики. У ХХІ ст. країни все частіше застосовують гендерно чутливий підхід, щоб зміцнити свій імідж, підвищити ефективність зовнішньої політики та відповідати міжнародним стандартам. Це дуже актуально в умовах глобальних викликів, коли жінки часто стають головними жертвами конфліктів, але водночас відіграють важливу роль у розбудові миру.

UN Women, інші міжнародні організації, наукові установи аналізують залученість жінок у дипломатію. Цікавим є статистичне дослідження С. Чехаб [6], яке демонструє поступове збільшення кількості жінок в дипломатичній діяльності. Публікація «Жіноче обличчя української дипломатії. Нариси, спогади, інтерв'ю» за редакцією І. Матяш містить спогади дипломатів, історичні сюжети про жінок на дипломатичній службі та аналітичні матеріали [1], а публікація В. Малиги та В. Репецького присвячена юридичним аспектам проблеми [2].

На наш погляд, український кейс поступової зміни гендерного дисбалансу в дипломатії є особливо актуальним, бо наша держава саме зараз проходить складний шлях європейської інтеграції та виборює свою незалежність у жорстокій війні. У таких умовах гендерна рівність у дипломатії не лише демонструє нашу прихильність до демократичних цінностей, а й сприяє залученню міжнародної підтримки. Мета повідомлення – визначити, як гендерний підхід стає частиною зовнішньої політики України та як змінилася роль і представництво жінок у дипломатії.

Гендерний вимір у міжнародних відносинах – це інтеграція гендерної перспективи в усі аспекти зовнішньої політики: від переговорів до гуманітарної допомоги. Він передбачає не просто рівну кількість чоловіків і жінок на посадах, а врахування потреб і ролі обох статей в ухваленні рішень. Основою цього підходу є Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир і безпека» (2000 р.), яка закликає залучати жінок до процесів миру та захисту від гендерного насильства [5].

У ХХІ ст. питання гендерної рівності стало важливим через кілька причин. По-перше, країни почали впроваджувати «феміністичну зовнішню політику» (наприклад, Швеція з 2014 р., Канада, Франція), яка полягає в просуванні гендерної рівності як пріоритету зовнішньої політики та інклюзивному ухваленні рішень. По-друге, глобальні цілі сталого розвитку ООН (Ціль 5 «Гендерна рівність») зробили цю тему обов'язковою для міжнародної співпраці [9]. По-третє, у конфліктах жінки зазнають особливих ризиків (сексуальне насильство, втрата економічної незалежності), тому ігнорувати їхню роль неможливо. Цей підхід тісно пов'язаний із демократичними цінностями. Демократія передбачає інклюзивність і рівність,

а міжнародні стандарти вимагають від держав реальних кроків. Країни, які ігнорують гендерний вимір, виглядають менш сучасними та менш надійними партнерами.

Гендерна рівність у дипломатії безпосередньо впливає на імідж держави. Коли Україна призначає жінок на високі посади та впроваджує гендерні політики, вона виглядає сучасною, демократичною та європейською країною. Це особливо важливо для європейської інтеграції, тому що ЄС вимагає відповідності стандартам гендерної рівності. В українській дипломатичній службі роль жінок поступово зростає. Якщо у 1998 р. жінок-послів було лише 2 %, то у 2024–2025 рр. їхня частка сягнула 19 % (приблизно 14 жінок з 76 послів) [4; 7]. У центральному апараті МЗС майже ідеальна рівність: 49 % жінок станом на 2025 р. [10]. Це результат гендерного аудиту 2019 р., навчання та політики рівних можливостей.

Жінки активно представляють Україну за кордоном. Вони очолюють місії в ключових країнах, беруть участь у переговорах в ООН, ЄС та НАТО. Це не просто «квоти», а реальний внесок у зовнішню політику. Традиційні стереотипи, зокрема «дипломатія – це чоловіча справа», поступово зникають завдяки професійності українських представниць. Російсько-українська війна також прискорила зміни, оскільки жінки стали видимими в публічній дипломатії, медіа та гуманітарних проектах.

Яскравим прикладом є посольство України в США. У 2021–2025 рр. його очолювала Оксана Маркарова – перша жінка на цій посаді [3]. Під час повномасштабного вторгнення вона стала ключовим голосом України в Конгресі та Білому домі, активно лобіювала зброю, санкції та фінансову допомогу. Із серпня 2025 р. посаду обіймає Ольга Стефанішина (колишня віцепрем'єрка з питань європейської інтеграції) [8]. Дві жінки поспіль на такій стратегічній посаді може бути свідченням того, що Україна призначає досвідчених державних службовців незалежно від статі. Це не лише подолання стереотипів, а й реальний внесок у міжнародну підтримку.

З іншого боку, доволі складно визначити, який критерій є ключовим у відборі дипломатів на посади. Так, наприклад, жінки-дипломати часто призначаються на напрями, пов'язані з гуманітарною допомогою та європейською інтеграцією, де потрібні сильні адвокаційні та комунікаційні навички. Однак, не завжди кандидатури жінок-послів мають належний рівень освіти або відповідний досвід. Незалежно від статі поширеною практикою в Україні є «почесна посада» як винагорода за лояльність до певних владних кіл, що стає предметом журналістських розслідувань і критики в ЗМІ (наприклад, кейси Посольства України в Республіці Болгарії, Посольства України в Швейцарській Конфедерації та в Князівстві Ліхтенштейн, Посольства України в Султанаті Оман). Це негативно впливає на відносини України з партнерами, особливо в країнах із давньою дипломатичною традицією, де є запит на професійних дипломатів.

В умовах війни гендерно чутлива дипломатія набуває особливого значення. Вона допомагає привертати увагу до злочинів проти жінок (наприклад, сексуальне насильство як зброя війни), залучати гуманітарну допомогу та планувати відновлення з урахуванням потреб жінок. На думку авторки, після війни це стане основою для інклюзивної реконструкції.

Зазначимо, що Україна стала першою країною, яка ухвалила Національний план дій щодо Резолюції 1325 під час конфлікту (2016 р., 2020–2025 рр., готується план до 2030 р.) [5]. Цей документ інтегрує гендерний підхід у дипломатію: жінки беруть участь у мирних переговорах, моніторингу порушень прав і плануванні відновлення. МЗС активно просуває цю тему на міжнародних майданчиках, що зміцнює наш імідж як країни, яка не просто говорить про права жінок, а діє. Водночас співпраця з UN Women у 2025 р. дала змогу запровадити спеціальні тренінги для дипломатів, що ще більше посилює гендерну чутливість української зовнішньої політики та робить її більш ефективною в умовах війни [10].

Підсумовуючи, наголосимо, що гендерний вимір є важливою складовою сучасної української дипломатії. Він поєднує теоретичні міжнародні стандарти з практичними кроками в українському контексті. Поступове зростання участі жінок, подолання стереотипів і використання гендерного підходу для зміцнення іміджу сприяють посиленню позицій України на міжнародній арені. Під час війни та майбутнього відновлення це не просто «модна» тема, а стратегічна необхідність. Подальше просування гендерної рівності в дипломатії сприятиме наближенню Перемоги й згодом матиме позитивну динаміку щодо побудови кращої версії України в Європі.

Джерела та література

1. Жіноче обличчя української дипломатії. Нариси, спогади, інтерв'ю / Автор-упоряд. І. Матяш; Національний університет «Острозька академія», Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Частина перша. Житомир: ТОВ «Видавничий дім “Бук-Друк”», 2024. 288 с.
2. Малига В. А., Репецький В. М. Правовий статус жінок в дипломатичній діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2024. № 69. С. 160–165.
3. Маркарова О. Радниця президента з питань розбудови України та залучення інвестицій: досє. *LIGA.net*. 7 січня 2026 р. URL: <https://file.liga.net/ua/persons/markarova-oksana>
4. Портрет сучасної української дипломатії. *UKRCY: Новини українців на Kinpi*. 19 серпня 2025 р. URL: <https://ukrcy.news/2025/08/19/portret-suchasnoyi-ukrayinskoji-dyplomatiyi/>
5. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир і безпека» (2000 р.). *Національна соціальна сервісна служба України*. URL: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325>
6. Chehab S. Women in Diplomacy Index: ADGA Insight. Anwar Gargash *Diplomatic Academy*. 2024. 17 p. URL: <https://www.agda.ac.ae/docs/default-source/2023/2024-women-in-diplomacy-index-2.pdf>
7. Kolodiazna D. Gender Distribution in Ukrainian Diplomacy: The Path to Equality. *Vox Ukraine*. 5 грудня 2024 р. URL: <https://voxukraine.org/en/gender-distribution-in-ukrainian-diplomacy-the-path-to-equality>
8. Olga Stefanishyna, Ukraine's New Ambassador to the United States. *United Help Ukraine*. 2026. URL: <https://surl.li/xuommi>

9. Sustainable Development Goals: 5. Gender Equality. *United Nations Ukraine*. URL: <https://ukraine.un.org/en/sdgs/5>

10. The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine and UN Women deepen cooperation to build a gender-responsive diplomatic service. *UN Women*. 2025. URL: <https://surl.li/sztiks>

Шпортун Дарія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ КИТАЮ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІНІЦІАТИВИ «ОДИН ПОЯС, ОДИН ШЛЯХ»

Ключові слова: публічна дипломатія Китаю, м'яка сила, ініціатива «Один пояс, один шлях», зовнішня політика КНР, геополітичний вплив.

Keywords: China's public diplomacy, soft power, Belt and Road Initiative, foreign policy of the PRC, geopolitical influence.

Актуальність дослідження публічної дипломатії Китаю крізь призму ініціативи «Один пояс, один шлях» (англ. Belt and Road Initiative, або BRI) зумовлена зростанням геополітичного впливу КНР на глобальній арені та активним переформатуванням міжнародного порядку, що відбувається в умовах загострення китайсько-американського суперництва. Китайська ініціатива, яка охопила понад 140 країн і перетворилася на найбільший інвестиційний проєкт сучасності, становить феномен, у якому економічна експансія нерозривно поєднується з культурно-дипломатичним впливом.

Ініціатива «Один пояс, один шлях» вже досліджувалася в контексті стратегічних цілей, інструментів формування іміджу та механізмів реалізації м'якої сили, що простежується у працях Нуреттін Акчай, Вана Ївея та Девіда Шембау, які розглядають BRI як елемент ширшої зовнішньополітичної стратегії КНР. Окремий напрям становлять дослідження медійного та цифрового виміру публічної дипломатії, зокрема ролі нових медіа, стратегічних комунікацій і міжнародного інформаційного середовища, що аналізують Лі Хонгсю та Анвітаман Датта.

Метою статті є визначити роль ініціативи «Один пояс, один шлях» в реалізації публічної дипломатії КНР, розкриваючи її ключові механізми, цільові аудиторії та ідеологічне підґрунтя.

Публічна дипломатія може бути описана як залучення країни до комунікації з іноземною громадськістю з метою просування певних наративів для зміцнення м'якого впливу держави і просування національних інтересів. Інструменти досягнення цих цілей охоплюють міжнародне мовлення та міжнародний обмін, культурну дипломатію, а також інші аспекти стратегічної комунікації через медіа- і навіть психологічний тиск. Оскільки громадська думка відіграє вирішальну роль у сучасних міжнародних відносинах, комунікація стає ключовим інструментом впливу та дедалі вагомішим чинником у веденні зовнішньої політики.

Після формулювання концепції м'якої сили Джозефом Наєм КНР активно адаптував її у власному політичному дискурсі. Китайський відповідник м'якої